

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
BÖLÜMÜ**

mm

**Prof. Dr. Mine MENGİ Adına
TÜRKOLOJİ SEMPOZYUMU (20-22 Ekim 2011)
BİLDİRİLERİ**

ADANA-2012

METİN ELOĞLUNUN TÜRKÇESİ

Prof. Dr. Şerif Ali BOZKAPLAN
Dokuz Eylül Üniversitesi
Buca Eğitim Fakültesi
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ABD
ali.bozkaplan@deu.edu.tr

ÖZET: 1927-1985 yılları arasında yaşayan Metin Eroğlu, hem şair hem de ressamdır. Önceleri Garip hareketinin içinde yer alan daha sonra da İkinci Yeni akımına katılmıştır. Eserlerinde kullandığı atasözleri, deyimler, konuşma diline ait yapılar, ikilemeler, argoya ait kullanımlar, mahalli söyleyişler, yeni türetilmiş sözler ile kendine ait bir şiir dünyası kurmuş aynı zamanda da Türkçe için yeni ufuklar açmış biridir.

ABSTRACT: Poet and artist Metin Eroğlu lived between 1927-1985. The person ,who had taken part in “movement of Garip” in the beginning, was participate to “movement of İkinci Yeni” too. He not only generated a world of poem of his own by using proverbs, locutions, structures of spoken language, hendiadyoins, slangs, local words, new derived words in his literary works, but also expanded horizons in order to Turkish.

Metin Eloğlu 1927 de İstanbul’da doğmuştur. 1943’te Güzel Sanatlar Fakültesi Resim bölümünü bitirmiştir. Asi ruhlu şair askerliğini 5 yılda bitirebilmiştir. İlk şiiri 1943’te İzmir’de yayımlanan Kovan dergisinde çıkmıştır. Adı *Sabah Şarkısı*. İlk hikayesi ise 1944’te Uyanış dergisinde yayımlanmıştır: *Balıkçı Çocukları Şehri*. Dizin ile Türk Dil Kurumu şiir ödülünü almıştır. Ressamlığı da kuvvetlidir. 1967 ve 1976 yıllarında resimde birincilik ödülleri vardır. Pek çok da şiir yazmıştır. Şiirlerinin adları da hayli ilgi çekicidir: *Düdüklü Tencere, Harama Çözülmüş Uçkur, Masal Masal Matitas, To Be or Nor To Be, Hasan’lı Eşik, Acabalaştıramadıklarımızdan, Ler Lar Lir, aller Au Pays Natal, vb.*

Seni bir ölek sarmalyor diriliğin eşi mısrasında yazdığı gibi şair, 1985 yılında vefat etmiştir.

Bilindiği üzere Eloğlu şiire Garip anlayışı dairesinde başlamıştır. Daha sonra özellikle de şirinin ikinci yarısında İkinci Yeni akımının cazibesine kapılır. Olmadık kapılar açar şiir dünyasında...

İnsana her ne yaparsa aşk yaptırır. Aşksız bir hayat bir nevi boştur. Ama tabii ki aşkların nevi farklıdır. Doğaya aşk, eşyaya aşk, canlıya aşk ve nihayet insana aşk.. Eloğlu da aşk sayesinde şiirini farklılaştırmıştır. .

*Aşksa bu, ben buna varım, günlerim sığı;
Gündüze de kalasın diye sevdim seni gecedem.* (Eroğlu, 2003: 137) der.

Görüyoruz ki burada başka bir aşk tarifi var. Hayatımı seninle derinleştireceğim, uzun soluklu bir aşk olsun diye de seni geceden seveceğim ki ta gündüze kadar sürsün. Bir de gece ile gündüz bir arada olsun ve de hayatımın tümünü kaplasın. Gündüz ile gece karışıklığından yararlanarak şair, hem anlamı güçlendirmiş hem de - insan hayatını yirmi dört saat sayarsak – hayatın aşk ile anlam kazandığını ifade etmiştir.

Seni sevmemiş olsam sözlerim yarı yarıya

Gözlerim yarım

Ellerim Çolak Hüseyin eli (Eloğlu, 2003: 128) Bu öyle bir aşk ki beni bütünüle sözlerim yarılıktan kurtuldu, gözlerim yarılıktan, ellerim ise adeta çolak olacaktı. Şairin deyişiyle insan sevmezse her şeyi yarım veya yarı olur. Elleri, gözleri, sözleri, velhasıl sosyal anlamda da eksik olur. Çolak Hüseyin benzetmesi gayet güzel belirlenmiş bir teşbihtir.

Hayatı bölüşürken dobra dobraydık

Sana ekli yaşamak elbet içime sindi (Eloğlu, 2003: 116) Hayat, paylaşılmasa belki de hiç çekilmez olacak. Ağır ve zevksiz bir hale gelecek. Onu bölüşmek, acılarını, tatlarını, sevinçlerini, ne hoştur. Paylaşınca da birbirimize eklenmek gerek, bağlanmak gerek, birbirimizi tamamlamak gerek. Evet, aşk ve de hayat ekli yaşanınca sınırsız derecede zevk ve lezzet verir.

Sen sızıyor boyna içerimden (Eloğlu, 2003: 248) Eloğlu'ndan başka bir aykırı aşk dizesi. Ben sana o kadar aşığım ki (belki) senden ayrıldım (belki de) ayrılmadım ama içimdeki sen kanıyorsun hem de sızım sızım...

Sevi tuz

Yarıncıl tüm düşlere şimdiden ekili

Ama dağbaşı ama göl ama tarla çorak

Defolup gidesim geliyor

Senihiçleyebilsem yalnız. (Eloğlu, 2003: 213) Aşk, bir nevi tuzdur. Nasıl tuz her yemeğe - kıvamında olmak şartı ile - ekilince tadını getiriyorsa aşk da her yerde ekilidir. Dağda, gölde hatta çorak tarlada bile. Aşktan kurtulmak istiyorum ama seni terk edemiyorum, seni yok sayamıyorum, kısacası seni Onun deyimiyle hiçleyemiyorum. Şair, Türkçenin en işlek isim ekiyle en olmadık sözü fiilleştirmiştir hem de alışılmışı hiçe sayarak.

Sevi göçüp gitti miydi

Gökyüzü apansız tüyer tepemizden

Akağan o candaş hızlı su durur

Savurur bir yetim rüzgâr kendini kör uçurumlara

Ağaçtı böcekti taşı kumdu balıktı

Varını yoğunu bir hiçliğe vurur (Eloğlu, 2003: 240) Dünyada her şey aşk ile anlam kazanır. Aşk insanı terk edince akan sular akmaz olur. Sanki gökyüzü yerini terk eder. Rüzgâr bile yetim kalır kendini kör uçurumlara savurur. Her şey - ağaç, böcek, taş, kum, balık – artık bir hiçtir. Sevi işte böyle bir güce sahiptir. İnsanı var eden de odur yok eden de. Aşk her şeyin özüdür. Yukarıdaki mısralarda *sevi* de var, *tüymek* de. *Akağan*

da var, *candaş* da. Bunların bir şiirin dizelerine serpiştirilmesi manzumeye başka bir ruh vermiştir.

*Bir kuştüyüne deĝip de berelenmeden
Bir güz yelinde örselenmeden
Çayırın acı yeşillerine uğramaksızın hiç
Hırpalanmadan gün ışığında
Papatya kokularıyla ırgalanmadan
Sen yine orda mısın demeden
Sen hâlâ
Sen hâlâ gel demeden*

Geliyorum ben sana (Eloĝlu, 2003: 247) Aşkın bir başka tarifi de sade bir ifade ile verilmiş. Kuş tüyü insanı yaralar mı? Güz yeli örseler mi? Çayırın yeşil acı mıdır? Güneş hırpalar mı? Papatya kokusu ırgalar mı? Tabii ki koca bir hayır diyeceksiniz. Bence de hayır! Aşık da bütün bunları düşünmeden hatta “orda mısın” diye sormadan sevdiğine koşuyor, hatta o “gel” demeden.

*Özetleyeyim mi?
Bu bir sevi tınazı*

Ve de ben kırık dökük bir yaba. (Eloĝlu, 2003: 183) İşte aşkın özeti. Aşkta geriye kalan tıpkı biçilen ekinden arta kalan tınaz gibi bir bağbozumudur. Kahramanlar özellikle de erkek harmanı savuran yaba. Kaç kere tamir edilmiş ama gene de kırılmış bir harman savurma aletidir. Ama yine de aşk, aşk, aşk.

Metin Eloĝlu aşka böyle bakar. Peki başka konulara nasıl... Onun nesnelere anlatması, benzetmesi alışılmışın dışındadır. Yani İkinci Yeni akımının gölgesindedir.

Kız gibi portakalı kırağı vurur. (Eloĝlu, 2003: 114) Şiirin adı Olağan’dır. Anlattıkları da öyle ama yaptığı benzetme olağan değildir. Türkçede iyi portakal tatlıdır, suludur, tazedir, dalından yeni koparılmıştır yani yeme de yanında yat’tır. Ama Eloĝlu portakalı hiç umulmadık bir şekilde kıza benzetir. Türkçede kıza benzetilen nesnelere bellidir. Bu bir otomobildir ya da başka bir şeydir fakat portakal asla değildir.

Zor olanı şair ne de güzel söylemiş:

*Çölü tez çimlemek
Er’i dişilemek
Piçi babalamak
Sonu ilkleme hemen*

Zor olanı sen. (Eloĝlu, 2003: 181) Ona göre zor olan söyledikleri değil, sevdiğidir. Düşünsenize çölü yeşertmek, erkeğin cinsini değiştirmek, nesebi bilinmeyen birini neseplendirmek ve de bir şeyin sonunu başa çevirmek Eloĝlu’na göre kolay ama seni bana yönlendirmek, senin tevccühünü kazanmak zor hem de çok..

*Çünkü’lerin, ya da’ların savsağında
Hani’celer, belki’celer, ama’calar*

Gözleri güme gidiyor ilk, gütsin mi sen oğlusun (Eloğlu, 2003: 172) Türk şiirinde ilk defadır bu söz gruplarının şiire bu şekilde rahatça ve hoyratça sokulduğu. Her şeyin şiir olabileceği ya da şiirin dünyasına sokulabileceği gerçeğini bir kere daha şairin kaleminden okuyoruz.

Onun şiirinde karşıtlıkların aykırı sesleri de duyulur.

*Bu zıkkımın yanında
Arnavut ciğeri ister, bir
Çiroz salatası ister, iki
Cacık ister, üç*

Adalet müsavat hürriyet demeye

Sadece yürek ister (Eloğlu, 2003: 85) Nelerin nasıl istendiğini öğreniyor insan bu dizelerde. Rakı, içilmek için ciğeri ister, salata ister hem de çiroz, cacık da ister amma ve lakin adalet, müsavat, hürriyet istemek için çok şey lazım değildir sadece ve sadece bir şeye ihtiyacı var insanoğlunun, o da yürek yani cesaret. Cesaretin insan için önemi ve gereği vurgulanmıştır. Azlık ve çokluk kavramlarından yararlanmak suretiyle - bazılarına göre - olmasa da olur bir içecek için birden çok mezeye gerek varken, insan için adeta olmazsa olmaz olan hürriyet için ise yalnızca yürekli olmak yeter. Yemek içmek gibi insanî bir ihtiyacın yine insanî bir gereklilik olan hürriyet için kıyaslanması ince bir zekânın ürünüdür.

Ölürüm de unutmam

*İçin için sözleştik hiç unuttur muyum
İstanbuldunuz evimdiniz ne güzeldiniz
Ayrı düştüğümüzü hiç unuttur muyum*

Deli misin nesin (Eloğlu, 2003: 122) hayatta herkes hep sözleşir. Eskiden *kavilleşmek* denirmiş. Şimdi ise sözleşmek. Ama nasıl sözleşmek! İçin için sözleşmek. Şair, genel ifadelerin arasına *için için* zarfını yerleştirmek sureti ile farklı bir anlatım yakalamıştır.

Geleceklere sevi tüter gencecikliğin yırtık bacasından

Bir çiloğlan belkilenir elinde soyunuk şimşir çomak

Ve bir hiçkız'la elele koşuşurlar acabasında

O deli bacanın ürküsüz tütüşüne cabadan (Eloğlu, 2003: 224) Bu dörtlükte gençlik, telaş, aşk bambaşka bir eda ile anlatılmıştır. *Gencecikliğin yırtık bacası, bir hiçkız, belkilenmek, deli baca ve ürküsüz tütüş* benzetme ve ifadeleri Türkçe ve şiir için çok yeni anlatımlardır.

Keşkek şu kazanda kaynar benim bildiğim

Şu güveçte helmelenir fasulya

Kuzu şu karar ateşte çevrilir

Tuzlama şu tabağa konur ille

Yumurta şu sahana kırılır

Çorba mı? Çorba şu kaşıkla içilir tabii

Hoşaf bu kaşıkla

*İster uskumru olsun ister kolyoz
İster orkinos ister hanos
Balık şu bıçakla kesilir
Şarap siyahsa şu kadehe konur elbet
Beyazsa bu kadehe*

Yavan ekmeği nasıl yersen ye (Eloğlu, 2003: 97) Şiirin adı *Sofra Adabı*. Neyin nasıl yeneceği, ne şekilde servis edileceği bir bir anlatılmasına rağmen yavan ekmeğin gelişigüzel yenebileceği gayet ironik bir tarzda çok güzel bir biçimde tasvir edilmiştir.

*Mahmutpaşa'da iki dükkâncığı var topu topu
Balat'ta bir fabrikacığı var işte
Emirgân'da bir yalıcığı var o kadar
Bir karıcığı var, üç tanecik kapatması
Kalbi var azıcık, şekeri var epeyce
Daha daha bir hususiciğı
Akşamdan akşama iki okka viskiciğı
Mapusta bir oğulcuğu
Genelevde bir kızcağızı var*

Okur yazarlığı mı?

Okur yazarlığı yok. (Eloğlu, 2003: 98) Sosyal bir yaranın yine ironik bir eda ile nasıl da alaya alındığını okuduk. Olmasa da olmasın birçok şey var iken; olmazsa olmazımız olan okuryazarlık yok. İşte bütün mesele de burada!

El sıkışa göz öpüşe ayrılındı o Van iskelesinde (Eloğlu, 2003: 192) Bu da şairce bir veda töreni. El sıkışa göz öpüşe...

Metin Eloğlu, şiir dilini kurarken klasik öğelerden de yararlanmıştı. Bunlar atasözleri, deyimler, ikilemeler, söz kalıpları, vb. dir.

*Millet bir yol tutmuş gidiyor
Ama iyi, ama kötü
Samsun'dan tutmuş, Viranşehir'den tutmuş;*

.....

Atın yularından tutmuş, kelin perçeminden tutmuş...

*Kalpazan Tahir,
Lavantacı Mehmet,
Süklümpüklüm Hanife,
Hepsini saymam, ne üstüme vazife;
Herkes bir yol tutmuş gidiyor:
Mesela bir Ali Bey var tanıdıklar arasında,
Veli Bey var;
Hani bir akla uyup da bir olsalar;
Gözümüzün yaşına bakmaksızın,
Şu güzelim memleketi satarlar.*

*Necip Bey var zızzır deli;
İlhami Bey hunzır deli...
- Olanlar bize oluyor bu arada -
Taş üstüne taş koyan var,
Hürriyetten cayan var.
Bizim kayın birader kızıla yakalandı,
Yenganımın nezlesi var.
Saat 6 dedi mi akşam oluyor, olur a...
İstinye doklarında bir işçi,
Demokrasiyi su gibi biliyor, bilir a...
Kiminde akıl fikir noksanlığı,
Kiminde fazlası var.*

...

*Kerim Usta keçilerini kaybetmiş.
Necati Bey'in de felsefesi şu;
Armut piş, ağzıma düş.
Erkilet güzeli bağlar bozuyor.
Kaçamak Sulhiye'nin tadı başkadır.
O kömür gözleri olmasaydı keşke;
Mualla Hanım kötülüğe teşnedir.
Şair İlyas'ın evi tamtakır kuru bakır;
Ferhunde Hamfendinin evinde halayıklar;
Kenarın dilberi hüsnüne pek güvenme;
Yel üfürür, su götürür, engel olabilene aşk olsun;*

Malum ya, alınyazısı var! (Eloğlu, 2003: 57-58) Bu dizeler, Metin Eloğlu'nu neredeyse tam olarak ifade ediyor, denebilir. Çünkü yukarıdaki mısralarda atasözü de var, deyim de var, ikileme de var, yerel söyleyişler de var, konuşma diline ait yapılar da var, standart dışı ibareler de var. Sadece yeni türetilmiş sözlerden yok. Onlar da başka dizelerinde var.

Sonuç: Önceleri Garip hareketinin içinde yer alan daha sonra da İkinci Yeni akımına katılan Metin Eloğlu, *atasözleri* (armut piş, ağzıma düş), *deyimler* (Nuh deyip peygamber dememek, okkanın altına gitmek, gözünü toprak doyurmak, hapı yutmak, canına tak etmek, sidik yarışına girmek, nane molla, kıç yalamak, ölme eşeğim ölme), *konusma diline ait yapılar* (e mi, pardon, adam sen de, töbe de töbe, allasen, erkeklik öldü mü be, hey gidi gençlik), *ikilemeler* (çürük çarık, don gömlek, diş tırnak, han hamam, yorgan döşek, düğün dernek), *argoya ait kullanımlar* (hergele, ulan, hırt, eşşeoğlu eşek, deyyus, kaltak, ilemek, zıbarmak, hıyarağa), *mahalli söyleyişler* (ondan kelli, kunnamak, curnalcı, biyol, pantol, kâat, sülüman, caponistan, otobos, candarma, ilen) *yeni türetilmiş sözler* (oturasılık, acıkımlık, uyuntu, küskü, ansıyın, cayışma, sütsemek, üşüntü, düncül) ile kendine ait bir şiir dünyası kurmuş aynı zamanda da Türkçe için yeni ufuklar açmış biridir. Ruhu şad olsun.

KAYNAKÇA

Eloğlu M. (2003), Bu Yalnızlık Benim Toplu Şiirler 1951-84, YKY, İstanbul.